

Een Amsterdamse keurmeester neemt monsters in 1958 © Hollandse Hoogte

Kapot bezuinigd: NVWA is een waakhond die te weinig bijt

Eierschandaal Hoe kon het de inspectie, zelfs na een tip, ontgaan dat één op de vijf eierboeren plots een wel erg goed werkend wondermiddel had tegen de onuitroeibaar gewaande bloedluis? Onbegrijpelijk, vinden oud-inspecteurs. Wordt de veiligheid van ons eten bewaakt door een tandeloze voedselwaakhond?

Annemieke van Dongen 12-08-17, 09:31 Laatste update: 09:36

Inspectie door de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) bij een bakker © Hollandse Hoogte / Verbeeld foto

Schijnbaar ineens dook het overal op in eieren: de verboden luizen- en vlooiënverdelger fipronil. Maar dikke kans dat al meer dan een jaar fipronileieren in de supermarkten lagen. Zo lang spotten de bloedluisbestrijders van Chickfriend uit Barneveld hun nieuwe wondermiddel waarschijnlijk al in kippenstallen. Dat had de toezichthouder op de voedselveiligheid kunnen weten.

Al in november kreeg de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) een anonieme tip dat fipronil in stallen werd gebruikt, zo bleek deze week. Die tip werd echter niet nagetrokken. Want, zo stelde de hoogste baas van de NVWA: „Er was geen enkele aanwijzing dat fipronil ook in eieren zou kunnen zitten.”

Gerard Sieswerda hoorde die uitleg hoofdschuddend aan. „Als je weet dat fipronil mogelijk in stallen wordt gebruikt, weet je ook dat het via de kip in het ei kan komen”, zegt de voormalig regionaal directeur van de Keuringsdienst van Waren, de voorloper van de NVWA. „Dat dit niet onderzocht is, bevreemdt mij. Ik kan niet anders zeggen.”

Ongelooflijke blunder

Een ambtenaar van de Keuringsdienst van Waren controleert een melkboer in Amsterdam in 1946 © AFP

Paul Peters, oud-hoofdinspecteur Levensmiddelen bij de inspectie, spreekt van 'een ongelooflijke blunder'. „Dat fipronil slechts matig giftig is, neemt niet weg dat je na zo'n tip wel moet onderzoeken of het in eieren zit. Het is immers een bekend middel, dat al jarenlang bij honden en katten wordt gebruikt.”

De NVWA krijgt er, zoals na elk voedselschandaal, momenteel stevig van langs. Boeren, consumentenorganisaties en politici verwijten de inspectie slap optreden, waardoor het fipronilschandaal volledig uit de hand heeft kunnen lopen. De schade voor de hele eiersector in Europa loopt inmiddels in de honderden miljoenen euro's. Pieter van Vollenhoven uitte vorige week in deze krant zijn zorgen over de voedselveiligheid in Nederland. De voedselwaakhond maakt een potje van het toezicht op ons eten, stelde de praktijkhoogleraar risicomanagement aan de Universiteit Twente.

De NVWA had niet genoeg mankracht om achter de fipronil tip aan te gaan, schreef het kabinet deze week aan de Tweede Kamer. Bij de inspectie komen talloze tips binnen. Die allemaal natrekken zou alleen kunnen met 'een veelvoud van de huidige capaciteit'.

20 jaar fusies

Dat fipronil matig giftig is, neemt niet weg dat je wel moet onderzoeken of het in eieren zit: een ongelooflijke blunder

Paul Peters, oud-hoofdinspecteur Levensmiddelen

De NVWA is 'kapot bezuinigd', concludeerde onderzoeksjournalist Marcel van Silfhout in zijn boek *Uitgebeend*. De NVWA is een product van twintig jaar fusies van verschillende inspecties en toezichthouders, waaronder de vroegere Keuringsdienst van Waren en Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees. Elke reorganisatie ging gepaard met verlies van banen. Het aantal inspecteurs is volgens Van Silfhout gedaald met minstens 70 procent.

Momenteel werken er 2.600 mensen bij de NVWA. Die zijn niet alleen belast met het bewaken van de veiligheid van ons voedsel, maar ook van alle consumentenproducten, de gezondheid van dieren en planten, het dierenwelzijn én de handhaving van de natuurwetgeving. Ter vergelijking: de Belastingdienst heeft ruim tien keer zoveel medewerkers.

Behalve mankracht is er met alle reorganisaties bij de geplaagde toezichthouder ook veel kennis verloren gegaan, stellen de oud-inspecteurs. Als in de pluimveesector ineens een nieuw wondermiddel opduikt tegen een onuitroeibaar geachte plaag, moet de inspectie dat volgens hen opmerken. In zijn tijd zou dat wel gebeurd zijn, vermoedt Peters. „De inspecteurs kwamen toen veel vaker bij boeren op het erf. Het waren echte vakspecialisten, die wisten wat in hun sector speelt.”

Vakidioten

Inspectie door de Voedsel en Waren Autoriteit bij een viswinkel © Hollandse Hoogte / Verbeeld foto

Bij de voormalige Keuringsdienst van Waren werkten veel 'vakidioten', zegt Marcel Schuttelaar, adviseur van voedingsbedrijven. „Eigenwijze knarren. Bedrijven sidderden als ze zo'n inspecteur met een koffertje binnen zagen komen.”

Dirk Meijer, die meer dan dertig jaar bij de inspectie werkte, was zo'n eigenwijze knar. „Ik kreeg van mijn baas weleens te horen: Dirk, jij bent zo verdomd eigenwijs, maar daarom heb ik je ook

aangenomen. Een inspecteur moet voet bij stuk houden. Ook als hij in een lastige situatie komt. Die onafhankelijkheid is in het geding, in de manier waarop de NVWA nu georganiseerd is."

Viel de oude Keuringsdienst van Waren onder het ministerie van Volksgezondheid, nu is het ministerie van Economische Zaken hoofdverantwoordelijk voor de NVWA. Dat leidt ertoe dat niet altijd de voedselveiligheid voorop staat, volgens van Vollenhoven, maar geregeld de economische belangen van de landbouw en voedingsindustrie. „Helaas is de inspectie in de praktijk geen voedselwaakhond, maar een verlengstuk van het economisch beleid."

De mond gesnoerd

De Inspecteur van de Keuringsdienst van Waren controleert de keuken van een restaurant ©
Hollandse Hoogte / Phil Nijhuis

Zo onthulde *NRC* onlangs dat kritische keurmeesters in slachthuizen de mond wordt gesnoerd. Een dierenarts in dienst van de NVWA die aan de bel trok en misstanden in het slachthuis filmde, werd overgeplaatst. Het slachthuis bleef ongemoeid.

De Q-koortsepidemie is het meest pijnlijke voorbeeld. Om hun privacy te bewaken, werden de adressen van besmette geitenbedrijven niet gepubliceerd. Het belang van de geitenboeren woog zwaarder dan het beschermen van de omwonenden, concludeerde de commissie die de uitbraak onderzocht. Het resultaat: meer dan 70 doden.

Niet alles bij de NVWA is echter slechter geworden, vindt adviseur Schuttelaar. „Het toezicht is nu meer gericht op risico's. Vroeger trok de Keuringsdienst van Waren tijdens winkelbezoeken her en der eens een potje sperziebonen open. Dat heeft niet zoveel zin meer, die zijn in elke supermarkt hetzelfde. Nu kijkt de inspectie in de fabriek of de machine die de boel moet steriliseren goed werkt."

Het veld in

De NVWA kijkt vooral of bedrijven hun eigen controlesystemen goed op orde hebben. Een goed uitgangspunt, vindt Schuttelaar. „Zo lang inspecteurs ook maar het veld in blijven gaan om te

controleren of de papieren kloppen met de werkelijkheid."

Daar komt bij dat het controlesysteem vooral is gebaseerd op bekende risico's. En dat is een makke, zegt Leen van Ginkel, manager van het Wageningse onderzoeksinstituut voor voedselveiligheid Rikilt. „De prikkel is niet zo groot om te kijken naar nieuwe potentiële problemen." Zo worden eieren en vlees op een hoop stoffen getest, zoals antibiotica en dioxines. Maar, tot het uitbreken van de eiercrisis, niet op het insecticide fipronil. „Als je er niet naar zoekt, zul je het ook nooit vinden."

Sinds de paardenvleesaffaire, waarbij stiekem goedkoop paardenvlees werd verkocht met een etiket van het veel duurdere rundvlees, is er volgens Schuttelaar meer aandacht voor fraude. „Dat is positief." Bovendien besloot het kabinet na het schandaal om een geplande bezuinigingsronde op de NVWA terug te draaien.

Onderzoek kabinet

Het kabinet heeft aangekondigd dat er een onderzoek naar de eiercrisis komt, waarbij ook het functioneren van de NVWA onder de loep wordt genomen.

Een relativering: van het gif in de eieren zijn geen mensen ziek geworden. Ons voedsel is veiliger dan ooit, benadrukken alle deskundigen. „In de jaren 70 waren er veel ernstigere schandalen. Er zaten toen veel meer bestrijdingsmiddelen, dioxines en zware metalen in ons voedsel", zegt Schuttelaar, in die tijd werkzaam bij de Consumentenbond en Milieudefensie.

Bovendien is het een illusie dat de NVWA alles kan controleren, zegt Van Ginkel van Rikilt. „In voedsel duiken altijd weer stoffen op die we nog niet kennen, of alleen in een andere toepassing." Het grootste voedselgerelateerde risico, zegt hij, heeft de consument in eigen hand. „Mensen eten te vet, te zout, te veel suiker. Daar is de grootste gezondheidswinst te halen."

Een medewerker van

Albert Heijn haalt eieren uit de schappen © ANP